

ในววรรณกรรม

ดร. เตมีย์ ภิรมย์สวัสดิ์*

วรรณกรรมนั้นไม่ว่าของชาติใด เป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชีวิตมนุษย์ ตลอดจนแก่นของความคิดของชาตินั้น การอ่านหรือการศึกษาวรรณกรรมจึงมีประโยชน์ในแง่ของการศึกษาที่เกี่ยวกับมนุษย์ ขึ้นชื่อว่ามนุษย์แม้ว่าสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมจะแตกต่างกันในแต่ละชาติแต่ละภาษา หากได้พิจารณาแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ในด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและจิตใจแล้ว มนุษย์ก็ย่อมเหมือนกันทั้งสิ้น ต่างกันก็แต่เพียงปฏิกิริยาที่แสดงออกต่อสังคมภายนอกเท่านั้น

การศึกษาวรรณกรรมของต่างชาติจึงน่าสนใจ หากเราจะโยงเอาความรู้สึกนึกคิดเหล่านั้นเข้ามาพิจารณาด้วยการวิเคราะห์ วิจัยและเปรียบเทียบกับสภาพที่แวดล้อมตัวเรา สิ่งที่เราประสบพบเห็นหรือผจญอยู่ในปัจจุบัน บางทีสิ่งเหล่านั้นอาจเป็นแนวทางชี้ทางออกซึ่งเคยมืดทึบให้แก่เราก็ได้

บทความต่อไปนี้ เป็นการแนะนำวรรณคดียอดเยี่ยมของนักประพันธ์ฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันดีในววรรณกรรมชั้นเอกนี้ แต่เพียงอย่างสั้น ๆ และจะเน้นจุดสำคัญของเรื่องในเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงแก่นแท้ของเรื่อง ตลอดจนความคิดและจุดมุ่งหมายของแต่ละสภาพของสังคมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อวรรณกรรมนั้น

“จิโรตุ” ผู้เกลียดสงคราม

ใน “สงครามเมืองทรอยจะไม่เกิดขึ้น”

จิโรตุ เป็นนักประพันธ์มีชื่อคนหนึ่งของฝรั่งเศสสมัยสงครามโลก เขาเผชิญสงครามโลกทั้งสองครั้งบางครั้งในฐานะข้าราชการพลเรือนและบางครั้งในฐานะทหารสงครามซึ่งต้องบาดเจ็บ

* อ.บ. (จุฬา), D.E.U. (Sorbonne, Paris), Docteur de 3eme cycle (Paris), อาจารย์ประจำแผนกวิชาภาษาตะวันตก, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เฮเลนเองก็ได้สารภาพว่าเธอเองมิได้รักใคร่โยติต่อปารีสเท่าใดนัก เธอชอบปารีสเหมือนกับ
ผู้ชายทุกคนและเธอเองก็ไม่ขัดข้องหากจะต้องกลับไปเมืองกรีก เฮเลนมีปฏิกิริยาเฉยเมยและ
เย็นชาต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ เธอไม่ยินดียินร้ายอะไรเลย เฮ็คเตอร์โล่งใจยิ่งขึ้นเมื่อได้
เจรจากับทูตกรีก “ยูลิสซีส” ซึ่งเห็นด้วยกับเฮ็คเตอร์ทุกประการในการหลีกเลี่ยงสงครามครั้งนี้
เฮ็คเตอร์เกือบจะแน่ใจว่าสงครามเมืองทรอยจะไม่เกิดขึ้นแน่ ๆ

แต่ทว่าในท่ามกลางความง่ายตายของอุปสรรคต่าง ๆ นี้ อันโตรมาร์ค ภรรยาของ
เฮ็คเตอร์ผู้เดียวเท่านั้นเริ่มแน่ใจว่า สงครามเมืองทรอยหลีกเลี่ยงไม่ได้เสียแล้ว สำหรับเธอเอง
ผู้บูชาสามีและความรักเหนือสิ่งอื่นใด เธอทนได้หากสงครามครั้งนี้จะเกิดขึ้นเนื่องจากความรัก
อมตะของปารีสและเฮเลนเป็นสาเหตุของสงคราม แต่อันโตรมาร์คจะทนไม่ได้จริง ๆ ถ้าสงคราม
ครั้งนี้เกิดขึ้นโดยไม่มีจุดหมายหรือไม่มีจุดหมายหากปารีสและเฮเลนมิได้รักกันเลย อันโตรมาร์ค
ถึงกับไปอ้อนวอนต่อเฮเลนให้รักปารีสเพื่อเธอจะได้รู้สึกว่างครามครั้งนี้เกิดขึ้นเพราะคนสองคน
นี้รักกัน แต่เฮเลนปฏิเสธ เธอสารภาพว่า เธอไม่อาวรักปารีสเพราะเธอไม่มีความรักให้ใคร เธอ
ไม่มีความรักแม้แต่ต่อมนุษยชาติ เพราะเธอไม่มีความรักแม้แต่ตัวเธอเอง บทบาทของเฮเลนดู
ลึกลับในสายตาของผู้อ่าน เราอ่านเฮเลนไม่ออก ดูเธอเย็นชา เฉยเมยและไม่มีจิตใจ เราอาจจะ
มองว่า เฮเลนเป็นผู้หญิงแพศยาที่เห็นแก่ตัว แต่แท้จริงแล้ว เฮเลนของจิโรคก็เป็นผู้หญิง
ธรรมดา ๆ คนหนึ่ง ซึ่งจิโรคต้องการชี้ให้เห็นว่าเธอเป็นเครื่องมือของโชคชะตา เธอไม่อาจจะ
แก้ไขสถานการณ์ได้ เพราะโชคชะตาได้กำหนดให้เธอเป็นเช่นนั้น หากสงครามครั้งนี้จะเกิดขึ้น
จริง ๆ มันเป็นความผิดของเธอหรือ?

ในที่สุดสงครามเมืองทรอยก็เกิดขึ้นจริง ๆ ตามลิขิตของโชคชะตาจากน้ำมือของ
เฮ็คเตอร์ผู้ปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะหลีกเลี่ยงสงครามครั้งนี้ให้ได้ ในชั่วพริบตาเดียวที่เฮ็คเตอร์
ตัดสินใจเหวี่ยงดาบลงไปที่เดอโมโกลอส กวีแห่งราชสำนักผู้ซึ่งกำลังกู่ร้องให้ชาวทรอยต้อนรับ
สงคราม เฮ็คเตอร์เพียงแต่จะปิดปากกวีผู้แสวงหาสงครามผู้เสีย เพื่อความสงบของเมืองทรอย
แต่ก่อนที่กวีเดอโมโกลอสจะสิ้นใจตายเขาก็กลับเปล่งคำเท็จว่าทหารกรีกขึ้นมาเป็นผู้ฆ่าเขา มิใช่ที่
เฮ็คเตอร์จะแก้เองว่าเขาผู้ฆ่า เดอโมโกลอส ในช่วงเวลาที่แห่งความสับสนนี้เองชาวทรอย ไม่ฟังสิ่งใด

อีกต่อไปแล้วเขาจับอาวุธและโจนเข้าสู่สงครามทันที ม่านละครฉากสุดท้ายของจิโรคูกุ้อย ๆ ปิดลงในขณะที่ประตูสงครามเปิดกว้างออก เราจะเห็นเฮเลนกำลังประคองกอดหนุ่มน้อยโอรสองค์เล็กองค์หนึ่งของเจ้าเมืองทรอย เฮเลนยังคงเป็นเฮเลน เธอมิได้ตระหนกตกใจหรือยินดียินร้ายต่อสงคราม เธอมิใช่ผู้ที่ทำให้เกิดสงครามมิใช่หรือ?

จิโรคูกุุบพบละครของเขาเพียงเท่านั้น เขามิได้กล่าวถึงความพินาศของเมืองทรอย แต่ทั้งให้ผู้อ่านขบคิดเอาเองว่าทำไมสงครามเมืองทรอยจึงต้องเกิดขึ้น มันเกิดขึ้นเพราะเหตุใด เพราะสาเหตุอันน้อยนิดเพียงนี้หรือ? เพราะคำหลอกลวงที่ไร้สาระของนายกวีเอกผู้นั้นก่อนสิ้นใจตายหรือเพราะโทโสของเฮกเตอร์ หรือเพราะความใจง่ายของเฮเลน หรือเพราะความมั่งง่ายของเจ้าชายปารีส สงครามครั้งนี้มีความหมายเพียงใด ชาวกรีกและชาวทรอยทำสงครามกันเพื่อใคร ในเมื่อปารีสและเฮเลนก็ได้รักกันแล้ว สงครามเมืองทรอยช่างไร้ความหมายเสียจริง ๆ เกิดจากการโกหกมดเท็จ เกิดจากคนที่แสวงหาสงคราม และแม้จากคนที่พยายามจะหลีกเลี่ยงสงคราม เช่นเดียวกันกับสงครามในชีวิตจริงที่จิโรคูกุุผ่านมาทุกครั้งโดยเฉพาะสงครามโลกทั้งสองครั้ง มันคุ้มแล้วหรือที่จะก่อสงครามที่จะสูญเสียทุก ๆ สิ่งทุก ๆ อย่างเพียงเพื่อสิ่งที่หลอกลวงและไร้ความหมายเช่นนั้น